

№ 25 (762)
Кастрычнік 2019 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- ☞ **Новая рубрыка: дастанем экспанат з-пад музейнага шкла –** стар. 3
- ☞ **Помнік: сядзіба ў Малых Дольцах –** стар. 5
- ☞ **Незабыўнае: успаміны былой партызанкі Н. Барысеевіч –** стар. 6
- ☞ **Будзем памятаць: музычны крытык В. Мартыненка –** стар. 7

1000-годдзе самага маленькага горада

Падрабязней чытайце на стар. 4

Мы ўсё ж вярнуліся!

Кароткае слова на далейшы сумесны шлях

І вось мы зноў сустракаемся – пасля трох месяцаў вымушанага перапынку. Шчыра радыя гэтай сустрэчы. Некалі нашае выданне праводзіла апытанне чытачоў газеты: прапаноўвалі назваць свае варыянты сямі цудаў Беларусі. Сярод адказаў былі такія: «Выхад “Краязнаўчай газеты” без створанага краязнаўчага таварыства». Прафесар Леанід Лыч і цяпер паўтарае тыя свае словы. Спадзяемся, мара даўняга сябра нашай рэдакцыі ажыццявіцца. На канец сёлетняга лістапада сумесна з Нацыянальным гістарычным музеем Рэспублікі Беларусь запланавана правесці I Краязнаўчы форум. Аб падрыхтоўцы да яго і пра тое, як узяць ахвочым удзел, мы будзем распавядаць на старонках газеты.

Верагодна, вярта дадаць цяпер да цудаў і вяртанне «Краязнаўчай» да чытача, вяртанне яе ў падпісны каталог. Хаця фінансавое становішча Беларускага фонду культуры (на чыіх плячах ляжыць выданне газеты) гэтымі месяцамі не палепшала. Але

гэты час даў магчымасць фонду сканцэнтравана на праблемах эканамічных, магчымасць шукаць шляхі ўратавання адзінага ў краіне выдання аб краязнаўстве, аб традыцыях, аб захаванні і папулярызацыі спадчыны рэгіёнаў – «Краязнаўчай газеты».

Дзякуем кожнаму з нашых сяброў, хто цягам трох месяцаў званіў і пісаў нам, хто даваў парады, дапамагаў грашыма, рупіўся аб пашырэнні кола падпісчыкаў, урэшце – тым, хто працягваў дасылаць нам свае артыкулы і развагі ў надзеі, што газета будзе выходзіць і напісанае прачытаюць не толькі супрацоўнікі фонду і рэдакцыі, але й больш шырокае кола па ўсёй краіне.

Усцешна, што наш надзвычай невялікі рэдакцыйны калектыў (а нас усяго – галоўны рэдактар, намеснік галоўнага рэдактара, адказны сакратар і стыльрэдактар) за гэтыя месяцы не шукаў іншага (верагодна ж – больш «хлебнага») месца працы. То будзем разам з вамі, з кожным паасобку

і з усімі разам, працягваць рабіць нашу «Краязнаўчую газету».

Вітаем новых чытачоў і радыя бачыць тых, хто з намі быў да сярэдзіны гэтага года. Удзячныя ўсім, хто далучыўся – новым падпісчыкам і чытачам газеты. Да месца тры працываць два лісты, што прыйшлі на электронную пошту пад час падпісной кампаніі на тры апошнія месяцы гэтага года.

ПАВАЖАНЫЯ СПАДАРЫ Тадэвуш СТРУЖЭЦКІ і Уладзімір ГЛЕП! ДЗЯКУЙ ВЯЛІКІ ВАМ ЗА ІНФАРМАЦЫЮ!

БУДЗЕМ СТАРАЦА АФОРМІЦЬ ПАДПІСКУ НА ВЫДАННЕ! ДЛЯ НАС, АСАБЛІВА ГІСТОРЫКАЎ, ГЭТА БУДЗЕ ЦІКАВА – НЕ ТОЛЬКІ ЧЫТАЦЬ АНЛАЙН, АЛЕ І МЕЦЬ ПАПАРОВЫ ВАРЫЯНТ!

З павагай, Алесь Корсак, загадчык кафедры гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта

Мне заўсёды была даспадобы «Краязнаўчая газета». Падпішуся.

Ці нельга звярнуцца ў міністэрства культуры, каб абавязалі бібліятэкі падпісваць? Гэта ганьба, што бібліятэка імя Якуба Коласа ў Наваполацку не вытывае гэтую газету. Усяго найлепшага!

Валянціна Сопікава, г. Наваполацк

То давайце ісці разам сцяжынамі, пуцявінамі, дарогамі і трактамі краязнаўства! Шляхі гэтыя не заўсёды лёгкія, але будзем падтрымліваць адно аднаго, дзяліцца з калегамі ды аднадумцамі досведам, знаходкамі, падказваць рэдакцыі і чытачам цікавыя ідэі, тэмы, адрасы. А мы ж са свайго боку абяцаем працягваць тыя рубрыкі, што стала прапісаліся ў «КГ» і якія ўпадабалі чытачы, даваць выказацца краязнаўцам і ўсім, хто «захварэў» на вывучэнне мінуўшчыны свайго радзіннага месца, уводзіць новыя рубрыкі, што будуць адпавядаць зменам у аічынным радзімнаўстве. І так, спадзяемся, праз рупнасць кожнага неабыхавага дойдзем да агульнанацыянальнага Краязнаўчага Таварыства, стварэнне якога можа стаць годным вынікам трох гадоў Года малой радзімы.

Супрацоўнікі Беларускага фонду культуры і «Краязнаўчай газеты»

Бібліятэка – сяброўка

Дзень бібліятэк – цудоўнае свята, якое адзначаецца 15 верасня з 2001 года. З гэтага часу кожны год у Карэліцкай раённай бібліятэцы ладзіцца сапраўднае свята, якое дораць бібліятэкары сваім пажылым чытачам, каб ім было цікава, утульна і займальна.

Сёлета ў бібліятэцы адбылася прэзентацыя зборніка вершаў мясцовай жыхаркі Леанілы Дзянькевіч «Агонь душы нягасны». Творы прысвечаны святлазорнай прыгажосці роднай Карэліцкыні, высакароднасці землякоў, чысціні іх мараў і пачуццяў. Павіншаваць аўтарку прыйшлі сябры літаратурнага аб'яднання «Рэчанька», што працуе пры раённай газеце «Польмя», Г. Калтунова, А. Панасенка, М. Палуян, А. Аўчыніківа. Леаніла Васільеўна расказала ўдзельнікам мерапрыемства пра сваё дзяцінства, юнацтва (родам яна з маленькай карэліцкай вёсачкі Горныя Рукавічы), пра цудоўных людзей, што сустракаліся ёй на доўгім жыццёвым шляху. Пад час сустрэчы гучалі цудоўныя музычныя нумары ў выкананні настаўнікаў Карэліцкай дзіцячай школы мастацтва і лірычныя словы вядучай, бібліятэкаркі В. Кошур. Пахкі водар кветак, цудоўны настрой, прыгажосць і душэўнасць панавалі ў бібліятэцы на працягу ўсёй імпрэзы.

Наталя КАЗАРЭЗ, метадыст Карэліцкай раённай бібліятэкі

Вядучая Валянціна Кошур з Леанілай Дзянькевіч

Беларускія характары і мясціны

У Градской мастацкай галерэі твораў Леаніда Шчамялёва, што месціцца ў гістарычным цэнтры сталіцы, некалькі тыднёў гэтай восені ў адной з залаў гасцявалі эмоцыі і пейзажы беларускай «глыбінкі», што зафіксавалі ў фотаздымках маладыя фотамастакі Эдуард Клуйша і Андрэй Ганчароў. Гэта Беларускі дзіцячы фонд сумесна з Музеем гісторыі горада Мінска, кампаніяй «Мастеркард» і «БПС-Сбербанк» у рамках дабрачыннага праекта «Першая афіша» зладзіў фотавыстаўку «Пачатак дзвюх дарог».

Дзіцячы фонд не адзін год падтрымлівае таленавітых дзяцей-сіратаў і дзяцей з інваліднасцю, ажыццяўляе праект «Першая афіша» – садзейнічае ў арганізацыі першай персанальнай выстаўкі, канцэрта, выдання кнігі ці аўдыякружэлкі і пад. Многія з удзельнікаў сталі вядомымі артыстамі айчынай эстрады, педагогамі-мастакамі, музыкамі, пісьменнікамі.

Андрэй родам з Барысава. Заняткі дэкаратыўна-ўжытковым мастацтвам (а потым фатаграфіяй) для яго мела тэрапеўтычны эфект, каб адолець цяжкасці камунікацыі з-за фізічных асаблівасцяў. Мае спецыяльнасць «фатограф, апэратар камп'ютарнай графікі». Адае перавагу рэпартажным здымкам і пейзажам. «У Беларусі надзвычай прыгожая прырода, – тлумачыць Андрэй. – І я хачу данесці іншым прыгажосць кожнай з чатырох пораў года». Але звяртае ўвагу фотамастак і на прыгажосць на першы погляд някідкую – рэчка, балаціна, старая сядзіба на ўскраіку...

Эдуард нарадзіўся і жыве ў Смаргоні, скончыў фоташколу Юрыя Ілюхіна, браў удзел у шэрагу фотаконкурсаў Беларусі і замежжа. Яго любімы жанр – фотартрэт, праз які паказвае разнастайныя эмоцыі, імкнецца выявіць унутраны свет канкрэтнага чалавека. Цяпер хлопец сам вядзе фотатурток у родным горадзе. «Акрамя фатаграфіі мяне хвалююць праблемы людзей з інваліднасцю, –значае Эдуард. – Таму я распрацаваў і рэалізую мясцовую ініцыятыву «Нам по пути», дзейнасць якой скраваная на пашырэнне магчымасцяў па працаўладкаванні і самазанятасці людзей з інваліднасцю, а таксама стварэнне інклюзіўнага асяроддзя ў інтэрнэце і грамадстве».

Пад час урачыстасці адкрыцця персанальнай выстаўкі маладых твораў не толькі віталі арганізатары імпрэзы, але і выступілі стальныя фотамайстры, якія падказалі, паралі, як будаваць сваю творчасць далей: «Пасля выстаўкі варта перапыніцца, задумацца, што рабіць далей, бо вярта зрумець: гэтая падзея – своеасаблівая планка, ніжэй якой, горш вы проста не можаце рабіць. Толькі наперад, шукаць новыя падыходы».

Уладзімір ПУЧЫНСКІ

«І будзе слова землякоў гучаць над роднаю старонкай»

Нашыя таленавітыя творцы з Воранаўшчыны – паэты, кампазітары, мастакі – заўсёды адлюстроўвалі прыгажосць роднага краю, услаўлялі працу землякоў, бацькоўскую хату, сваю сям'ю, сучасныя дні. І добрай традыцыяй стала праводзіць у бібліятэках сустрэчы, прысвечаныя творчасці нашых землякоў.

Адна з такіх сустрэчаў пад назвай «І будзе слова землякоў гучаць над роднаю старонкай» прайшла ў пачатку верасня ў Радунскай гарпальковай бібліятэцы. Мерапрыемства сабрала людзей рознага ўзросту,

аб'яднаных цягай да вершаванага слова, зацікаўленасцю гісторыяй і таямніцамі малой радзімы. Мясцовы краязнаўца Іван Фясенка правёў невядомымі нам шляхамі па мінулым Воранаўшчыны. Ён распавёў пра

выбітныя постаці, унікальныя касцельныя званы, культуры дрэвы, крыніцы і іншыя сакральныя аб'екты, запрасіў на экскурсію ў народны гісторыка-краязнаўчы музей і музей пад адкрытым небам ледавіковых валуноў Радунскай школы.

Любоўю да роднага слова было прасякнутае выступленне сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі і земляка з вёскі Нача Уладзіміра Руля.

Званымі гасцямі імпрэзы былі кампазітар Аляксандр Мацюк і паэт Міхаіл Забалотны. Яны прыгадалі цікавыя гісторыі з маленства, юнацтва, што потым сталі сюжэтам іх твораў. Усіх расчуліў Аляксандр Антонавіч. Жанчыны не хавалі слёзаў, а мужчыны апусцілі галовы долу, калі ён прадставіў аўтарскія вершы і песні, прысвечаныя самаму дарагому чалавеку – матулі.

Пасля мерапрыемства землякі дзяліліся ўражаннямі, успаміналі былое і любаваліся працамі таленавітай жыхаркі Радуні Лідзіі Адамцкай.

Вольга ЮРТО, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Воранаўскай раённай бібліятэкі

Новая рубрыка: З-пад музейнага шкла

Бадай што няшмат ёсць людзей, якія не былі ў музеі хаця б раз у жыцці. Тыя паходы адбываюцца па-рознаму. Але без сумневу – застаецца ў памяці тое, што найбольш уразіла, чаго раней бацьчы не даводзілася, пра што дагэтуль не ведаў. Сапраўды – нашыя музеі багатыя на экспанаты і на музейныя прадметы. На жаль, не ўсе скарбы ўстанова можа выставіць на агульны агляд, не пра ўсё выстаўленае за час экскурсіі супрацоўнік можа распавесці... А бывае і так, што і ў цэлым музей цікавы, багата розных рэчаў, але: «Вось адзін экспанат – гэта супер! Толькі дзеля яго аднаго варта наведацца сюды».

То мы і вырашылі распацаць новую рубрыку, дзе будзем распавядаць пра ўнікальныя экспанаты і музейныя прадметы, які бы даставаў іх з-пад музейнага шкла, каб бліжэй і лепей разгледзець, каб даведацца нешта новенькае.

Прыяземся, паспрыяла з'яўленню новай рубрыкі супрацоўніца Нясвіжскага музея Людміла Жук. Аднаго разу яны напісала: «У нас у музеі захоўваецца столькі цікавых прадметаў, пра якія хочацца распавесці чытачам газеты». Даем слова!

І спадземся, што супрацоўнікі іншых музеяў краіны далучацца. Што ў вас, калегі, на вітрынах і пад шклом?.. А што ў фондасховішчах?.. Даставайце – разгледзім!

З музейных калекцыяў

У «Зорнай» зале Нясвіжскага палаца экспануецца самы стары падлогавы гадзіннік з калекцыі музея-запаведніка «Нясвіж». Выраблены ён у першай палове XVIII стагоддзя англіійскімі майстрамі, якія ўпрыгожылі корпус гадзінніка традыцыйнымі кітайскімі сюжэтамі ў стылі «шынуазы». Гэты стыль прадугледжвае выкарыстанне стылістычных прыёмаў сярэднявечнага кітайскага мастацтва ў еўрапейскім мастацтве і дызайне інтэр'ераў. У XVIII стагоддзі модным было афармленне памяшканняў з выкарыстаннем як сапраўдных кітайскіх рэчаў, так і еўрапейскіх карцінаў, шпалераў, камінных экранаў, мэблі і гадзіннікаў з кітайскімі матывамі.

Корпус гадзінніка складаецца з трох прамавугольных частак: верхняй шафы з механізмам і цыферблатам, цэнтральнай шафы, дзе знаходзіцца гіры і тумбы. Выраблены ён у складанай шматслававай кітайскай тэхніцы лакавання і разьбы. Элементы дэкору паўтараюць класічныя матывы кітайскага выяўленчага мастацтва, звязаныя з сістэмай знакаў. Мастакамі прырода падавалася ў аспектах пейзажаў

гор і вады – «шань-шуй», дзе важна адчуванне велічы і гармоніі свету. На дзверцах гадзінніка мы бачым водную роўнядзь, над якой узвышаецца гара з квітнеючымі магноліямі – сімвалам жаночай прыгажосці і зачаравання. У цэнтральнай частцы панэлі адлюстравана невялікая лодка, на беразе – фігура рыбака. Тэма рыбнай лоўлі ў Кітаі звязаная з прадавігасцю, урадлівасцю і працягам роду. Там, каля гары, знаходзіцца дзве качкі – прадвеснікі доўгага і шчаслівага шлюбу, якія часта маляваліся з карагодам лотасаў, што выкарыстоўваліся для стварэння спакойнай, заміранай атмасферы ў доме. Раслінныя арнаменты і пышныя кветкі ўпрыгожваюць амаль увесь корпус гадзінніка, сімвалізуюць розныя якасці: пажоўнасць або дасканаласць – архідэя, адпачынак – бакызантэма, сілу і надзейнасць – сліва. На баковай панэлі ўнізе знаходзіцца вялікая фігура жураўля – як знак шчасця і ўдачы. Прысутнічаюць сярод сімвалаў і выявы людзей, але выглядаюць на фоне элементаў прыроды нязначна. У кутах над аркай цыферблата знаходзіцца фігуры мужчынаў. Адзін з іх адлюстраваны

з шабляй, што можна вытлумачыць як ахову, абарону. Другі трымае ў руках парасон, што таксама нясесэнсавую нагруксу: з'яўляючыся кітайскім вынаходніцтвам, парасон служыў сімвалам сілы і шляхетнасці.

Цэнтральная частка круглага цыферблата гравіраваная фігурамі птушак і парасткамі. Рымскія лічбы паказваюць гадзіны, арабскія лічбы – хвіліны. Над стрэлкамі ўсталяваны невялікі секундамер з арабскімі лічбамі, пад стрэлкамі – календар, які паказвае дзень тыдня. У цэнтры аркі – медальён, апраўлены лаўровым вянком з гравіроўкай «William / Wawou / London», ахоўваюць яго Амфіпэтры. Паводле сярэднявечнай міфалогіі – гэта крылатая змея, якія валодалі мудрасцю, звышнатуральнай сілай і ахоўвалі скарбніцы. У гэтай сімволіцы змея паказвае на каштоўнасць і незваротнасць часу.

Людміла Жук, малодшы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Нясвіж»

Царкоўнае краязнаўства

Лёс дзяка Хрыстафора Глыбоўскага

З 1990-х гадоў збіраю матэрыялы па гісторыі Пірэвіцкага праваслаўнага храма ў гонар Усіх Святых Жлобінскага раёна, пабудаванага ў 1902 годзе, асвечанага ў 1903-м (сёння гэтая дзеючая царква – помнік архітэктуры рэспубліканскага значэння). Але час ад часу з'яўляюцца новыя гістарычныя дадзеныя.

Дзяк Хрыстафор Глыбоўскі

Так, доўгі час амаль нічога не было вядома пра першага дзяка (панамара) гэтага храма – Хрыстафора Глыбоўскага, акрамя яго імя, прозвішча і таго, што служыў ён у Пірэвічах з 1903 года. Але летась я пазнаёміўся з яго ўнукам, жыхаром Санкт-Пецярбурга Барысам Глыбоўскім. Пра сябе ён распавёў наступнае. «Я – сын малодшага з сыноў Хрыстафора Глыбоўскага – Георгія Хрыстафоравіча Глыбоўскага (усяго ў Хрыстафора Глыбоўскага была сем сыноў і дачка Аляксандра, настаўніца, загінула ў вайну ад рук фашыстаў). Мне 65 гадоў. Працую дзіцячым лекарам-псіхіятрам. Навучаўся царкоўнаславянскаму чытанню пры Аляксандра-Неўскай лаўры і цяпер у вольны час нясу паслушэнства алтарнікам і дзякам у храмах».

Пра свайго дзядулю Барыс Георгіевіч яшчэ шмат чаго не ведае. Але і тое, што яму ўжо вядома, вельмі каштоўна. Так, Хрыстафор Іванавіч Глыбоўскі нарадзіўся ў 1872 годзе ў Рагачоўскім павеце, потым пэўны час жыў у сяле Сялецкае цяперашняга Касцюковіцкага раёна. Паходзіў з сям'і псаломшчыка (спачатку лічылася – з сям'і святара). Атрымаў няпоўную сярэднюю адукацыю. Служыў у царскай арміі пісарам. Да 1903 года служыў псаломшчыкам у Мікалаеўскай царкве сяла Сялецкага (былы Свята-Духаўскі) храма ў в. Забчанне, што на Касцюковіччыне, а з 1919 па 1930 г. – дзяк у царкве Свяціцеля Мікалая Цудатворца ў с. Сялецкае. У перыяд царкоўнага служэння з'яўляўся сябрам фонду дапамогі выхаванцам

Магілёўскай духоўнай семінарыі, якія жылі ў нястачы.

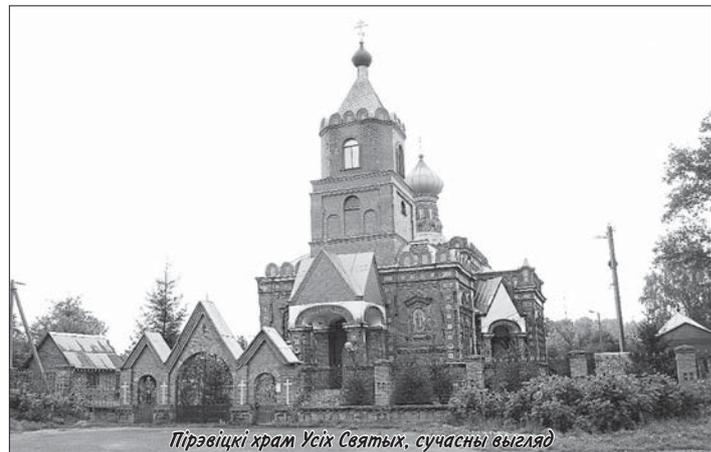
У 1930 годзе Х. Глыбоўскага раскулачылі, пазбавілі ўсіх правоў і асабістай маёмасці, а потым выслалі працаваць на цэментны завод у Крычаў. У верасні 1932 года ён цяжка захварэў і яго адпусцілі пад нагляд у Сялецкае. Зноў быў арыштаваны 28.12.1932 г. Хрыстафора абвінавачалі ў шпіянажы і антысавецкай агітацыі (арт. 72, 76 КК БССР). Рашэннем «тройкі» ад 01.02.1933 г. прысуджаны да зняволення ў канцлагеры тэрмінам на пяць гадоў з замянай на высылку этапам на Поўнач тэрмінам на пяць гадоў з канфіскацыяй маёмасці. Далейшы лёс Х. Глыбоўскага пакуль невядомы.

Быў рэабілітаваны пракуратурай Магілёўскай вобласці 26.05.1989 г.

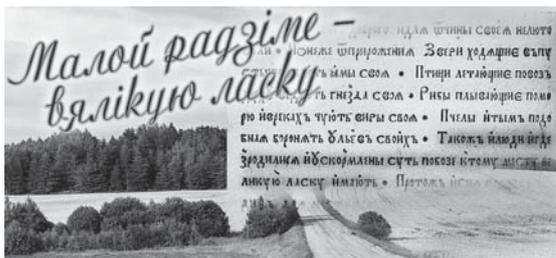
«Мой бацька – Георгій Хрыстафоравіч Глыбоўскі, – сведчыць далей Б. Глыбоўскі, – пасля арышту свайго бацькі апынуўся з двума братамі ў дзіцячым спецпрыёмніку. Затым жыў у старэйшых братаў на Данбасе, дзе скончыў сельскагаспадарчы тэхнікум. З першых дзён вайны – у Чырвонай Арміі. Абараняў Ленінград, змагаўся на Неўскім пятакчу, ваяваў пад Псковам. Быў некалькі разоў паранены. У складзе 1-га Украінскага фронту дайшоў да Одэра, камандаваў стралковай ротай у званні капітана. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і медалём «За абарону Ленінграда»».

Што сімвалічна, Б. Глыбоўскі 14 кастрычніка 2018 года, на Пакровы, прыняў удзел у святочным богаслужэнні ў Пірэвіцкім храме, дзе, як некалі і яго дзядуля, пад час літургіі выконваў абавязкі дзяка.

Мікалай ШУКАНАЎ, краязнаўца

Пірэвіцкі храм Усіх Святых, сучасны выгляд

Бярэзінскі Парнас Несцяровіча

У мастацкай галерэі раённага цэнтра рамёстваў супрацоўнікі Бярэзінскай раённай бібліятэкі зладзілі літаратурна-мастацкую гасцёўню для мясцовай інтэлігенцыі «Бацькоўскі край – жыцця калыска і творчасці Парнас»,

прымеркаваную да 70-годдзя бярэзінскага мастака, паэта і журналіста Уладзіміра Несцяровіча. Прадстаўленыя ў галерэі карціны земляка стварылі мажорны настрой і сталі адпраўной кропкай задушэўнай размовы пра твор-

часць таленавітага земляка. Ён – аўтар чатырох кніг, член Беларускага саюза журналістаў і Саюза пісьменнікаў Беларусі, адзін з нямногіх прафесійных мастакоў Бярэзіншчыны, хто мае прыкладна 500 карцінаў.

Госць сустрэчы У. Несцяровіч падзяліўся некаторымі сакрэтамі: што стала першым штуршком да напісання вершаў, як ён – выпускнік звычайнай вясковай школы – пасля трох гадоў працы токарэм вытрымаў конкурс у 18 чалавек на месца і паступіў у Мінскае мастацкае вучылішча. Перад удзельнікамі гасцёўні паўстала жыццё высокага чалавечага духу і творчага імпульсу.

Магчымасць пацуду голас мастака, знаходзячыся перад яго карцінамі, стала сапраўдным падарункам. Пейзажны жываліс цудоўна дапаўнялі вершы, якія паэт сам прадставіў сваёй асаблівай аўтарскай інтанацыяй. Цікаваць выклікалі разважанні пісьменніка аб сваіх зборніках прозы «Непрыручанае рха» і «Круты ўзлёт». 70-гадовы любіляр адрасаваў землякам пасланне-наказ. Гаспадыня гасцёўні Тамара Круталевіч уручыла шанюнаму госцю арыгінальны прысвячэнні – шаржы і эпіграмы. Музычны тонус пасяджэнню забяспечыла выступленне бярэзінскага гарманіста Міхася Папругі.

*Ірына СЯМАШКА,
метадыст аддзела маркетынгу
Бярэзінскай цэнтральнай
раённай бібліятэкі*

Цікавосткі Міншчыны – у віртуальных вандроўках

Мінскі раён – гэта маляўнічы край з дзівоснай прыродай і гістарычным адметнасцямі. Сустрэчы-экскурсіі па родным краі – гэта цэлы свет, разнастайны і цікавы, які прыносіць шмат эмоцыяў і выдатнай настрой.

З мэтай арганізацыі вольнага часу і распаўсюджвання краязнаўчай інфармацыі аддзел абслугоўвання Мінскай раённай цэнтральнай бібліятэкі распрацаваў праект «Міншчына», накіраваны на азнаямленне з гістарычнымі і памятнымі мясцінамі раёна праз стварэнне віртуальных экскурсіяў, што распаўсюджаюць аб краі і яго адметнасцях. Сацыяльна значнасць праекта – стварэнне аптымальных умоваў для людзей з абмежаванымі магчымасцямі з мэтай паўнаважнага здвальнення інфармацыйных патрэбаў у краязнаўчай інфармацыі і знаёмства з прыстальным рэгіёнам. Мерапрыемствы ладзяцца ў адзязленні дзённага знаходжання для інвалідаў у аграгарадку Міханавічы, праходзяць яны раз на месяц у цёплай атмасферы, з душэўнай гутаркай, за кубачкам гарбаты.

У рамках гэтага праекта, прымеркаванага да Года малой радзімы, прайшлі вечары-сустрэчы «Анопаль, на берэзе ракі», «Міханавічы. З любоўю да Радзімы», «Ігнацічы – старадаўняя сядзіба Мінскага краю», «Палац у Прылуках», «Малы Трасцянец – лагер знішчэння», «Лашаны. Лінія Сталіна», «Строчыцы – музей народнай архітэктуры і побыту», «Гісторыя сядзібы Сёмкава». Наперадзе таксама цікавыя і змястоўныя віртуальныя падарожжы па родным краі: «Царква Спаса-Праабражэнская ў Астрашчыцкім Гарадку», «Заслаўе – старажытны горад Беларусі», «Сядзіба-паркавы ансамбль у в. Новае Поле», «Раўбічы. Гісторыя і сучаснасць».

Пад час спазнаваўчых экскурсіяў малая радзіма адкрывае мноства сваіх таямніцаў і фактаў, што выклікаюць павагу да роднай зямлі, гонар за яе гісторыю і культуру.

Святлана КОЎЗЕЛЕВА

Тысячагоддзе дарагой Дзісны

Як аб «зямым» раі пісаў аб нашым горадзе найстарэйшы ўдзельнік дзісенскага літаратурнага аб'яднання «Пунсовы Ветразь» Генадзь Дзямешка:

*Мяне святлыя клічучы з неба:
«Пакінь Дзісну, жыві ў раі»!
Я – у адказ: «Мне рай не трэба,
Люблю, як сын, Дзісну маю!»
Дзвіна пад берагам віруе,
Сады аздобіла вясна...*

Нічога ў неба не праішу я –
Зямны ёсць рай – мая Дзісна!
А гэтым летам адбыўся цуд у нашым маленькім «раі» – урачыстасць, прысвечаная старажытнаму гораду.

З датай нараджэння, праўда, усё складана: не захавалася летапісаў, а можа, іх і не было, магчыма, горад вырас з адной стаянкі... А вось энцыклапедыі сцвярджаюць, што

нашае селішча заснаванае полацкімі крывічамі ў X – XI стагоддзях. Сваю версію легенды прапанаваў У. Крукоўскі. Яна адсылае нас да «лета 6527 года» (1019 – ад нараджэння Хрыстовага), што стала аргументам неабходнасці пачаць святкаваць дзень нараджэння горада ўжо сёлет! Тым больш, менавіта сёлет 20 снежня споўнілася 450 гадоў надання Дзісне магдэбургскага права вялікім князем Жыгімонтам II Аўгустам!

І вось наш самы маленькі горад Беларусі адзначыў сваё тысячагоддзе! Магчыма, не ўпершыню: кажуць, адзін з ранейшых кіраўнікоў Дзісны Вольга Мароз ужо спрабавала адсвяткаваць значную дату. Але ўсё тады прайшло бязгучна і неўзаметку, прынамсі, ні я, ні мае знаёмыя нічога аб тым на той момант нават не чулі.

Узнагароды з рук дзісенскага «галавы» Я. Бараны

А сёлет горад дамогся ў мясцовай улады права на ўласнае свята, якое было пазначанае як «Дзень горада», нават – упершыню ў гісторыі – са святочным салютам! Увогуле ж, не важна, «Дзень нараджэння» ці «Дзень горада».

Тут да месца прыгадаць, што мы, неабякзавыя дзісенцы, згуртаваўшыся ў творчае аб'яднанне «Пунсовы Ветразь», ажно ўсёце гадзі ў настойліва «грукалі» ва шэсць магчымых адміністрацыйных дзверы (гар-, рай-, аблвыканкамаў, Інстытута гісторыі НАН Беларусі, міністэрства інфармацыі...) з заклікам звярнуць увагу на праблемы нашай маленькай Дзісны, разгледзець магчымасць правядзення тут любога фесту, уключаючы з Днём беларускага пісьменства. Мяркуюем, дзякуючы нашай актыўнасці і стала магчымым свята, пра якое вяду цяпер гаворку.

Але любое паселішча – гэта і людзі, якія жывуць на сваёй зямлі. Мы можам і павінны шанаваць і берачы сваю памяць, сваю гісторыю! І сёння

мы хочам выказаць удзячнасць, у першую чаргу, вядома ж, кіраўнікам – Ігару Кузняцову і Яўгену Барану, а таксама Эдуарду Цярэшке, Наталлі Астроўскай, сямі! Астукевічаў і іншым актывістам, хто прыклаў намаганні для стварэння вялікага Свята Душы сваім землякам. Асобную падзяку хочацца выказаць рэдакцыі раённай газеты «Міёрскія навіны», калектыву якой на чале з галоўным рэдактарам Наталляй Станкевіч у некалькіх нумарах змясціў выдатныя матэрыялы аб Дзісне цяперашняй і гістарычнай, смела заявіў аб яе тысячагоддзі і магдэбургскім праве.

Ну а мы, дзісенцы, цяпер можам святкаваць сваё тысячагоддзе, паводле дадзеных гістарычнай навукі... усё XXI стагоддзе! З чым і віншуем усіх: «СА СТАГОДДЗЕМ ТЫСЯЧАГОДДЗЯ САМАГА МАЛЕНЬКАГА І, ЗНАЧЫЦЬ, САМАГА ДАРАГОГА ўсім нам горада Беларусі!»

Святая тысячагоддзя атрымалася па-сямейнаму цёплым

*Па даручэнні «Пунсвага Ветразя»
Зміцер ВЕТРАЗЬ*

Новы помнік нашай гісторыі і культуры

Не шмат па Беларусі заста-ся сядзібаў, асабліва ў добрым стане. Ва Ушацкім раёне да нядаўняга часу было толькі дзве. Сядзіба ў Арохаўне знаходзіцца пад аховай дзяржавы, але з таго мала ладу – паступова яна разбураецца, бо няма сродкаў на аднаўленне. У Чарапоўшчыне стаяў маёнтак – пудоўны прыклад драўлянага мадэрна. Але сядзібны дом згарэў 9 мая 2017 г., і цяпер ад яго застаўся толькі мураваны першы паверх.

І вось у вёсцы Малыя Дольцы Вялікадольскага сельсавета «знайшлася» раней не вядома сядзіба ў досыць добрым стане. Дакладней, так вёска звалася на пачатку XX стагоддзя. Цяпер гэтае паселішча называецца Новай жызню.

З сярэдзіны XIX стагоддзя маёнтак належаў роду Вярэнькаў. На пачатку XX стагоддзя яго ўладальнікам стаў Эдвард Сушыньскі, які быў вялікім прыхільнікам беларушчыны. У сядзібе ладзіліся беларускія тэатральныя пастаноўкі, напрыклад «Модны шляхцюк» Каруся Каганца, «Па рэвізіі» Марка Крапіўніцкага, «Сватанне» Антона Чэхава.

Менавіта тут, у Дольцах, Вацлаў Іваноўскі разам з Э. Сушыньскім і яго жонкай Ганнай стварылі адну з першых беларускіх п'есаў – «Міхалка». Аб гэтым пазней сведчыў сам В. Іваноўскі і псеўданім, пад якім яны ставілі п'есу пазней – «Далецкія» (ад маёнтка Дольцы).

Будынак уяўляе сабой аднапавярховы, 9-восьевы, мура-

ваны, прамавугольны ў плане дом, пакрыты вальмавым дахам (крыты цяпер шыферам). У цэнтральнай частцы фасада дом мае два паверхі і выступае за асноўную рысу фасада. Невысокі барочны фронтон накрывае другі паверх. Ёсць выхад на балкон з металічнай агароджай. Па баках будынка вылучаюцца адвосьевыя выступы, якія па баках упрыгожаныя пілястрамі, наверх маюць невялікія трохкутныя фронтонныя з вежкамі па баках.

Акрамя невялікага карніза, што ідзе па-над дахам, і ламанай формы сандрыкаў над ваконнымі праёмамі сцены аздаблення не маюць. З тыльнага боку частка вокнаў закладзена.

Захаваўся некаторыя элементы парку – ліпавыя алеі, экзоты, цагляны пілон ад уязной брамы. На могілках захаваўся пахаванні Адольфа Ла-

годы-Вярэнькі (1931 – 1906), Валерыя Лагоды-Вярэнькі з Слаткоў-Пятрышчаў (1838 – 1907).

У 1918 г. сядзіба была нацыяналізаваная. Пасля Вялікай Айчыннай вайны ў будынку знаходзілася кантора калгаса, Казіміраўскі сельскі клуб (Казімірава – вёска, што размяшчаецца ўпрытык да Новай жызні. – «КГ»).

Сядзіба захавалася досыць добра, але знаходзіцца ў закінутым стане. З 2013 г. не выкарыстоўваецца. Ушацкім райвыканкамам прадвызначаная на зруйнаванне, аднак пасля звароту мясцовых жыхароў у Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь з гэтага спіса выключаная, і на яе рыхтуецца дакументацыя для надання ахоўнага статусу.

Мікола ПІВАВАР,
г. Віцебск

Свечы і кветкі

На працягу 20-і гадоў наш край рэгулярна наведвае Ілана Сэла з Ізраіля.

Вядома, што і да Другой сусветнай вайны, і пасля яе многія ўраджэнцы Палесся выязджалі на Святую Зямлю. Там дзейнічаюць таварыствы выхадцаў з беларускіх гарадоў і мястэчак. З-за палітычных абставінаў нашыя землякі сувязі з малой радзімай аднавілі толькі ў пачатку 1990-х, калі Беларусь стала незалежнай.

У адной з дэлегацыяў быў Шлома Эльпінэр, былы загадчык Лунінецкай друкарні, які выпускаў першы нумар раённай газеты «Авангард» 17 кастрычніка 1939 года. Неўзабаве быў прызваны ў Чырваную Армію, прайшоў усю вайну, тройчы быў паранены і неаднаразова ўзнагароджаны. Калі вярнуўся ў Лунінец, даведаўся, што фашысты знішчылі яго бацькоў, братоў, сёстраў, жонку і дзіця... Такі ж лёс напатаку родных Хаі Гульман з Луніна, якой пашчасціла эвакуавацца. Два адзіноцтва стварылі новую сям'ю. Ілана – іх дачка. Яна нарадзілася ў Лунінцы, вучылася ў 1954 – 1956 гг. у чыгуначнай школе. Затым бацькі праз Польшчу выехалі ў нядаўна створаную яўрэйскую дзяржаву.

Калі мы былі малымі, родныя не расказвалі аб трагедыях вайны, – гаворыць госьця. – Пазней знайшла дакументы і фотаздымкі многіх ахвяраў фашызму з маёй сям'і, але нават не ведаю, хто

на іх адлюстраваны. Пачала ездзіць з бацькам у Лунінец, каб пачуць расказы аб мірным жыцці і катастрофе, што яго спыніла. Калі завяршыўся зямны шлях таты, вырашыла працягнуць пачынанне...

На брацкіх магілах у Лунінцы, Луніне, Кажан-Гарадку, Лахве, Мікашэвічах і Леніне Ілана запальвала свечы. Замест малітвы, што заўсёды чытаў Ш. Эльпінэр, яго дачка ўскладала кветкі – па беларускім звычаі. Агульным быў боль аб тысячах загінулых бязвінных людзей, якіх знішчыла польная вайна.

– Удзячная прадстаўнікам мясцовых адміністрацыяў за тое, што даглядаюць пахаванні, – адзначае госьця з Ізраіля. – У Мінску была запрошаная ў Гістарычную майстэрню імя Леаніда Левіна, дзе расказвала аб лунінецка-ізраільскім супрацоўніцтве. Наведала мемарыяльны комплекс «Трасцянец» – на бетоннай стэле ўказаная і назва горада, дзе я нарадзілася.

Зразумела, там Лунінец пазначаны з сумнай нагоды. Ілана ж цяпер успрымае малую радзіму як месца, дзе яе чакаюць сябры. Памяць аб мінулым згуртоўвае лунінецкую розных краінаў – у імя будучага іх народаў.

Тацяна КАНАПАЦКАЯ
Фота Сяргея КАРПУКОВІЧА

Масток і дрэва памяці

Акцыя гонару і памяці «Краязнаўчы маяк Бярэзіншчыны», прымеркаваная да Года малой радзімы, 95-годдзя раёна і 15-годдзя выхаду кнігі «Памяць. Бярэзінскі раён», распачалася ў нашым раёне ў жніўні. Яна прысвечаная краязнаўцу, настаўніку, археолагу П. Прыбыткіну.

Творчая дэлегацыя з Беразіно і аграгарадкаў раёна, у якую ўвайшлі таксама папчечнікі і аднадумцы П. Прыбыткіна, журналісты, ветэраны педагагічнай працы, перш наведвалі аграгарадок Багушэвічы, дзе 50 гадоў жыві і працаваў выдатны навукоўца і патрыёт. Зачынам стала акцыя «Масток памяці» з наведваннем хаты земляка. Потым завіталі ў музей Багушэвіцкай школы, стваральнікам якога быў П. Прыбыткін.

Гучным акордам акцыі стала вечарына «Васілёк на жытняй

ніве памяці» ў Багушэвіцкай бібліятэцы-клубе. Супрацоўнікі Бярэзінскай раённай бібліятэкі прадставілі відэапрэзентацыю «Жыцця ўзнёслыя акорды» на аснове цікавых фактаў біяграфіі і фотаздымкаў з сямейнага архіва Прыбыткіных. Са словам пра земляка выступілі краязнаўца І. Жукіўскі, былыя калегі-настаўнікі і вучні, прадстаўнікі Багушэвіцкага сельскага Савета, пісьменнік, журналіст і мастак У. Несцярковіч прысвяціў земляку верш. Вечарыну аздобіла выступленне самадзейнай артысткі раённага цэнтра культуры Маргарыты Хаметшынай. Са словамі, што сталі дэвізам, «Жыццё закончылася – памяць застаецца» ўдзельнікі вечарыны пасадзілі імянное дрэва ў гонар навукоўца як сімвал сувязі пакаленняў і памяці нашчадкаў.

Было таксама вырашана ўсталяваць памятны знак насупраць хаты вядомага земляка і надаць мясцоваму школьнаму музею імя П. Прыбыткіна.

Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
загадчык аддзела маркетынгу
Бярэзінскай ЦРБ

І. Сэла на Лунінецчыне

Багатая на таленты родная зямля

На пачатку чэрвеня адбылося чарговае пасяджэнне аматарскага аб'яднання для пажылых людзей «Зносіны» Пескаўскай сельскай бібліятэкі – краязнаўчыя вачоркі «Багатая на таленты родная зямля». Спачатку бібліятэкар пазнаёміла прысутных з кнігамі Элаізы Ажэшка, Пётруся Макаля, Піліпа Пестрака; з творчасцю мастака Аляксея Багустава; са спарсменамі, якія ўславілі Мастоўшчыну сваімі дасягненнямі, удзельнікамі II Еўрапейскіх гульняў, – Алегам Юрэнём і Інай Саўчук.

Усе сябры аб'яднання вельмі творчыя і таленавітыя людзі, ёсць у кожнай з іх самая любімая справа. Напрыклад, А. Клімовіч прачытала свае новыя вершы «Малой Радзіме» і «Залатыя гады», поўныя цягла, душэўнасці, любові да роднай старонкі, прасякнутыя чысцінёй і шчырасцю. Варта дадаць, што яе творы друкаваліся ў газетах «Гродзенская праўда», «Краязнаўчая газета», «Друг пенснера».

Т. Клімчук з дзяцінства займаецца вязаннем і вышыўкай. Яна прадэманстравала свае новыя працы.

В. Чубрык за што ні возьмецца – усё ў яе руках спорыцца. Але асноўнае яе захапленне – кулінарыя. На кожным пасяджэнні яна радуе новымі кулінарнымі шэдэўрамі і задавальненнем дзеліцца іх рэцэптамі. Гэтым разам яна расказала аб традыцыйнай беларускай кухні і пачаставала фірмовым студзенем па-пескаўску.

Т. Аляшук распавяла пра калектыў ансамбля народнай песні «Ярыца» Мастоўскага раённага цэнтра культуры і выканала песні з іх рэпертуару.

М. Іванова – самы старэйшы член аб'яднання, актыўная чытачка і

ўдзельніца пасяджэнняў – захапляецца паэзіяй. На гэты раз яна прачытала верш І. Данік «Пакуль жывыя».

В. Якубік цікавіцца гісторыяй роднага краю. Яна расказала, як працавала над гісторыяй узвядзення Пескаўскай царквы і як даглядае магілку А. Азнабішына, які фундаваў будаўніцтва храма.

У завяршэнні вачорак бібліятэкар Г. Гайдаш пажадала захоўваць здольнасць тварыць, ніколі не расставіцца з натхненнем, не губляць іскру, падараную звыш.

Алена ДАРАХОВІЧ,
бібліятэкар аддзела
бібліятэчнага маркетынгу
Мастоўскай раённай бібліятэкі

Асабістыя ўспаміны пра незабыўнае

(да 75-годдзя вызвалення Любанскага раёна)

Сярод шматлікіх слаўных старонак гісторыі нашай краіны, бадай, самай значнай з'яўляецца трохгадовая барацьба з гітлераўскімі акупантамі. У ёй змагарамі былі ўсе – ад малаго да старога.

У ліку тых, хто адстойваў тады сваю волю і незалежнасць Беларусі, была і мая зямлячка з вёскі Рэдкавічы Ніна Рыгораўна Барысевіч. Нарадзілася яна ў шматдзетнай працавітай сям'і ў вёсцы Загалле, што на Любаншчыне, 10 студзеня 1924 г. Бацька Рыгор Іванавіч Падбярэзны быў умелым шаўцом, вырабляў чаравікі для вяскоўцаў. А маці Зося Максімаўна Лялькіна завіхалася па гаспадарцы.

Уласнай зямлі сям'я не мела. Таму, калі гаспадар памёр, скончылася спакойнае жыццё і ў яго сямейніку. Ніне на той момант ледзь споўнілася 5 гадоў. Яе забралі да сябе ў Жывунь родныя дзед з бабаю, там яна скончыла пачатковую школу, а літаральна перад вайною – яшчэ і васьмігодку ў Загаллі.

22 чэрвеня 1941 года Ніна Рыгораўна памятае, нібы ўчарашні дзень. Якраз у тую нядзелю ў Загаллі спраўлялася вясельле, іна ім гулялі амаль усе вяскоўцы. Людзі вясельлілі ся ўсю кароткую летнюю ноч, і ніхто нават не думаў, што раніцай наваколле ўскалыхне жудасная вестка – вайна!

З першых месяцаў дзядзька і баба з такімі ж падлеткамі, як сама, не сядзяла дома. Бегаў яны ажно ў Слаўкавічы, каб уведаць штосць новае. І аднойчы былі зачыненыя паліцаем у чужым халодным склепе. Сядзелі там некалькі дзён, пакуль не прыйшоў нейкі чалавек ды не выпусціў палонных.

З цягам часу вёска Загалле і яе наваколле становіліся месцам дыслакацыі партызанскай базы. Жыццё там было неспакойнае: немцы часта бамбідзі наваколле з самалётаў.

Ніна Рыгораўна памятае, як аднойчы ворагі ўварваліся ў Загалле, сагналі жыхароў у хлеў, але запаліць яго не паспелі. Прыхаў нейкі іх афіцэр і загадаў выпусціць народ, бо партызану, маўляў, паблізу няма. Аднак многія

хаты спалілі. Гэта толькі актывізавала моладзь у пашырэнні партызанскага руху. У Загаллі і Жывунь былі створаныя камсамольскія падпольныя арганізацыі.

Аднойчы Ніна прыбегла дадому, каб убачыцца з маці. Ужо ў хаце пачула, як па вёсцы разносяцца выкрыкі: «Партызаны! Партызаны!». Толькі намерылася выбегчы, але ў сенцах пачула цяжкія крокі. Неўзабаве дзверы расчыніліся, у хату ўвайшоў чалавек у паліцэйскім адзенні і загадаў: «Хуценька забірай усё неабходнае і ўцякай. Немцы ў вёсцы!». Ужо ў атрадзе дзядзька даведлася, што паліцай быў нашым сувязным.

З вясны 1942 года над мясцовасцю пачалі з'яўляцца савецкія самалёты. Яны скідалі грузы са зброяй, боепрыпасамі, газетамі і лістоўкамі. А вось каб прымаць іх на зямлі, трэба было мець свой аэрадром. Рыхтаваць пляцоўку пад яго, карчавалі лес, засыпаць яго стала моладзь. І ўжо ў верасні 1942 года самалёты маглі садзіцца на самаробны аэрадром вострава Зыслаў. Там жа знаходзіліся Мінскі абкам партыі, камандаванне патызанскага злучэння, выходзілі газеты «Звезда», «Чырвоная змена». У Загаллі працавала партызанская школа, настаўнічалі ў якой актыўныя камсамолкі Марыя Дзяшковіч, Аляксандра Бездзік, Антаніна Корбут і Аляксандра Комлік.

Ніне вельмі запомнілася, як аднойчы непадалёк вёскі Жывунь, вяртаючыся з задання, партызаны знайшлі пад разгалістай елкай маленькае дзіцятка. Забраць яго з сабою было небяспечна, і тады ўсе вырашылі пакінуць малое адной жанчыне ў бліжэйшым паселішчы.

Неяк позняй восенню, усламінала Ніна, прыехалі ў Загалле партызаны з Рэдкавічэй. Быў сярод іх прыгожы статны хлопец Адам Барысевіч. Прыглынуўся ён Ніне, але яна нікому пра гэта не казала. Аднойчы адправілі партызану ва Урэчча падарваць чыгунку. У той групе была і яна з Адамам, і натрапілі яны на варажую засаду. Завязуцца цяжкі бой, у якім абодвум

Дзеці з аматарскага аб'яднання «Сінязорка» вініць Ніну Рыгораўну са святам

пашчасціла выжыць. Пасля чаго хлопец сказаў дзядзьку: «Не жаночая гэта справа хадзіць з вінтоўкаю на плячах у цяжкіх салдацкіх ботах. Жанчына павінна нараджаць і гадаваць дзяцей».

Аспрэчваць пачулае Ніна ўжо не магла, бо яе ўсю калаціла гарачка. Адам прывез доктара. І той паставіў дыягназ – тыф. Ён ледзь не сагнаў дзядзьку ў магілу, выжыць удалося цудам. Мабыць, хісткасць жыцця паскорыла намеры Адама – ён прапанаваў Ніне выйсці за яго за муж. А тая адразу ж згадзілася, бо ўжо не ўяўляла будучыні без каханга.

Партызанскае вясельле справілі ў глухім загалскім лесе.

– А музыка была? – пытаюцца ў жанчыны.

– А як жа, і музыка была, і песні спявалі, і ваўкі вылі... – засмяялася яна ў адказ.

Пасля вясельля Адам прапанаваў жанцы разам паехаць у Рэдкавічы. Так у ліпені 1943 года яны апынуліся ў атрадзе імя А. Труцікава. Камандзірам партызану быў Васіль Статкевіч. Пазнаёміліся там Барысевічы і з яго жонкай Марыяй. Жанчыны разам з мужчынамі хадзілі часам на баявыя заданні. Асноўным жа заняткам Ніны быў догляд хворых і параненых.

Партызанскі атрад стаяў каля вёскі Верчагоршч, у лясным масіве Смальянка. Здарылася так, успамінае Ніна Рыгораўна, што два «яся-

пашчасціла выжыць. Пасля адзін з іх у гарачцы вельмі прасіў журавінаў. Ніна расказала пра тое Адаму. Але муж запратэставаў, баяўся адпусціць жонку па ягады, кругом жа былі немцы і паліцаі. Вось тады Ніна ўпершыню не паслухала яго. Раненька ўпотаў выбегла з зямлянкі, дабралася да балота і назбірала крыху журавінаў. Пасля ў Рэдкавічах выздаравела Міша ўсім расказваў, што вельмі яго кісла-салодкія Нініны журавіны.

Памятае ветэранка і тое, як каля Верчагоршч трэба было пераправіцца на плыцце праз раку Арэсу. Ніна вельмі баялася ступіць на яго. Адам жа працягнуў ёй сваю шырокую, моцную далонь і сказаў: «Не бойся, страшней будзе далей». Так яно і сталася. Перабраўшыся на другі бераг, доўга давалася сядзецца ў Чорным балоце, у макраце і холадзе. А так хацелася хаця б гадзінку паспаць, адпачыць у цёплай хаце.

Чаго толькі не перажыла Ніна Рыгораўна! Яна ніколі не забудзе выпадку, калі ў атрад прывезлі цяжкапараненага партызанскага разведчыка Івана. Хлопец згараў на вачах, нага пачарнела, распухла, пачыналася гангрэна. Тады доктар сказаў Ніне: «Будзем ампутаваць нагу звычайнай пілою, якой рэжучы дровы, бо іншага інструмента ў нас няма, а марудзіць нельга». Ніна аж здрыганулася. Вочы сталі мокрывы ад слёз, бо яна

вельмі хвалявалася за хлопца, думала, што той не вытрымае болю. Каб крышку прытуліць боль ад такой «аперацыі», партызаны здабылі ў бліжэйшай вёсцы самагон, прамылі ім пілу і далі выпіць Івану. І той вытрымаў, перанёс такую цяжкую аперацыю ў складаных умовах! Толькі на гэтым усё не скончылася. Пачуўся брэх нямецкіх аўчарак, партызаны ўступілі ў бой з ворагам і ў перастрэлцы загінула ажно некалькі з іх, а двое аказаліся параненымі.

Цяжкімі былі вёрсты вайны. Нарэшце напрыканцы чэрвеня быў вызвалены Любанскі раён, а неўзабаве свабоднай стала і ўся Беларусь. Каб адзначыць гэтую падзею, беларускія партызаны правялі сапраўдны парад Перамогі ў Мінску. У ім удзельнічаў і Адам Іванавіч Барысевіч.

... Чорны попел вайны развёўся над нашымі Рэдкавічамі. Амаль уся вёска была спаленая, у тым ліку і Адамава хата. Але не апусціў рукі адважны партызан, узвёў новую, яшчэ лепшую. А Ніна завяла вялікую гаспадарку.

З першых паваянных гадоў і да заслужанага адпачынку Ніна Рыгораўна была хлеба-робам, затым працавала доўгі час на жывёлагадоўчай ферме цялянічэй у калгасе «Чырвоная змена», якім павуека кіраваў таксама зыслаўскі партызан, Герой Сацыялістычнай Працы Кузьма Шапэляк. 58 год партыі Адам і Ніна разам. У згодзе і любові далі жыццё пяці дзецям, займелі восем унукаў, сямнаццаць праўнукаў. На жаль, ужо амаль 20 гадоў, як гаспадар пакінуў гэты свет.

Хаця прайшло больш за 70 гадоў, Ніна Рыгораўна яскрава памятае падзеі ваеннага ліхалецця. Нагадаюць пра іх ордэн Айчынай вайны 2-й ступені і медаль «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчынай вайне 1941 – 1945 гг.» і мноства іншых юбейных...

Здароўе, безумоўна, ужо не тое, але Ніна Рыгораўна па-ранейшаму добразычліва і гаваркая. Разам з тым, пры ўспамінах пра вайну на вочы набягаюць слёзы, а ў памяці ўсплываюць вобразы маладых хлопцаў, якія не вярнуліся з Вялікай Айчынай. Балці за іх душа, і боль гэты будзе турбаваць жанчыну да скону веку.

Марыя СЛІВЕЦ,
бібліятэкар Рэдкавіцкай
сельскай бібліятэкі,
Любанскі раён

Будзем памятаць мы...

Імпульс, увасоблены ў чалавеку

Цягам некалькіх гадоў рубрыку «Традыцыі і сучаснасць» у нашай газеце вёў вядомы журналіст, музычны крытык Вітаўт Мартыненка. А займаўся музычнай журналістыкай ён цягам усяго жыцця. Працаваў у газеце «Чырвоная змена», супрацоўнічаў з рознымі выданнямі, дзе пісаў пра музыку – перш айчынную, а таксама пра замежную, распавядаў пра найлепшыя ўзоры для выканаўцаў.

Да месца тут прыгадаць і яго паплекніка Анатоля Мьяльгу, з якім супрацоўнічаў ад сярэдзіны 1980-х гг.; выдалі своеасаблівыя энцыклапедыі «Праз рок-прызму» і «222 альбомы беларускага року і ня толькі...». Акрамя таго Вітаўт займаўся перакладамі тэкстаў песень на беларускую мову, пісаў вершы і прозу, фантастычныя апавяданні, транслітараваў і выдаў пераклад рамана Генрыка Сянкевіча «Quo Vadis», зроблене ксяндзом Пятром Татарыновічам (у 1956 г. у Рыме першае выданне выйшла па-беларуску лацінскім шрыфтам). Апошняя кніга Вітаўта – зборнік дыскусіяў «Rock on-line».

29 верасня В. Мартыненку споўнілася 60 гадоў з дня нараджэння. З гэтай нагоды калегі ды музыкі зладзілі канцэрт памяці творцы. Спецыяльна да канцэрта выданы зборнік песень, напісаных на яго вершы або ім перакладзеных. Напярэдадні падзеі журналістка Анастасія Дубовік распятала дзеячай культуры розных пакаленняў пра асобу Вітаўта. Прапануем чытачам вытрымкі з тых інтэрв'ю.

Лявон Вольскі (музыка):

– Я пазнаёміўся з Вітаўтам у сярэдзіне 1980-х. Ён тады працаваў у газеце «Чырвоная змена», вёў музычную калонку. Падыход у Вітаўта да гэтай працы быў просты і бескампрамісны: калі выканаўца пая па-беларуску – значыцца, гэта выдатны артыст. Бескампрамісны падыход ён пранёс, як сцяг, праз усё жыццё – у сваіх кнігах, крытычных артыкулах, у жывых зносінах. Гэта была поўная нязломнасць. Кагосьці яна палыхала, для кагосьці была дзіўнай на мяжку з вар'яцтвам. Бо ўсе мы ў розныя часы былі гатовыя ісці на розныя кампрамісы, а быць нязломнымі змагарамі было не прынята.

Сяргей Скрыпнічэнка (музыка, дызайнер):

– Я сустрэў Вітаўта Мартыненку выпадкова ў клубе філафаністаў у 1989 г. Так называлася пляцоўка на ганку ДК глухланых, дзе абменьваліся і набывалі кружэлкі. Мяне зацікавіў дзіўны дызайн, у якога на курцы ззаду было напісана «беларус». У 1989 г. гэта выглядала крыху недарэчна і як мінімум выклікала пытанне. Я адразу з ім пазнаёміўся...

Мартыненка быў выбітны чалавек, апантаны сваімі незвычайнымі поглядамі на мяжку з хваравітасцю. Яму было цяжка, таму што ў яго дзейнасці да адраджэння беларускасці – і без таго сацыяльна складанай рэчы – давалася захапленне беларускамоўнай музыкай, якой было насамрэч вельмі мала, прычым вельмі доўгі час.

Пры ўсім Мартыненка быў цалкам пазітыўным чалавекам. Безумоўна, музычная дзейнасць была яго прываннем. Ён з тых, хто працаваў на ніве адраджэння, прычым, здымаю каплянош, ён займаўся гэтым абсалютна шчыра, не для выгодаў і насуперак прыватным інтарэсам.

Сяргей Васільюк (лідар украінскага гурта «Тінь Сонця»):

– Мы пазнаёміліся з Вітаўтам Мартыненкам у 2007 г., калі «Тінь Сонця» ўпершыню гралі на фестывалі «Купальскае Кола» ў Мінску. Там жа мы выканалі «Песню Чугайстра» ў беларускім перакладзе спадара Мартыненкі. Мы дагэтуль ніколі не бачыліся, хаця і перапісаліся. Ён быў вельмі адкрытым чалавекам, з ім было цікава пагутарыць – і пра музыку, і

пра жыццё нашых брацкіх народаў. Ён шчыра сімпатызаваў Украіне, я заўжды перажываў за беларусаў.

Праз некалькі гадоў ён пераклаў яшчэ адну нашу песню «Дорога в ліс», што ўвайшла ў альбом «Танец Серця». З таго часу мы бачыліся на кожным нашым канцэрце ў Мінску.

Было вельмі сумна, што Вітаўт так хутка пайшоў з жыцця... Калі гэта здарылася, я не доўга думаючы кінуў усё і ўзяў квіток на Мінск. Думаю, ён нават чуў, як мы спявалі «Александрыну», узгадваючы яго. У дзень лёсу, што быў з ім знаёмы.

Адам Глобус (празаік, паэт, мастак):

– Чалавек застаецца ў памяці, калі пра яго складаецца пэўная міфалагема. А міфалагема складаецца пра чалавека толькі ў тым выпадку, калі ён здзейсніў пэўную колькасць подзвігаў. Я вельмі любіў яго найістотнейшы подзвіг В. Мартыненкі.

Па-першае, ён са стандартнага савецкага Віктара стаў Вітаўтам. Лічы, пазначыў сябе княскім імем, прызначыў у каралі. На мой погляд, гэта вельмі мужны ўчынак – перайсці з просценькага дваравага Віцькі ў велічнага Вітаўта.

Па-другое, ён хадзіў у куртцы, на спіне якой было напісана «беларус». Цяпер гэта падаецца звычайным. А

В. Мартыненка вішчуе з выходам №300 «Краязнаўчай газеты»

тады Мартыненка быў першым, адзіным, пазначаным не проста чалавекам, а менавіта беларусам.

Па-трэцяе, мы разам стваралі «Тутэйшыя» – арганізацыю маладых беларускіх пісьменнікаў, якія літаральна ахвяравалі свой час, здароўе і жыццё дзеля таго, каб жыла беларуская мова і развівалася сучасная беларуская літаратура.

Ну і больш лірычны подзвіг Мартыненкі – яго вядомае ўсім захапленне рок-н-ролам. Ён быў не проста аматарам рок-н-рола, але і яго прапагандыстам. Ён напісаў першую рок-энцыклапедыю. Нават прыдумваў спецыяльны тэрмін «стод-рок», які характарызаваў менавіта беларускі рок.

Андрэй Плясанаў (музыка, мастак, рэжысёр):

– У 1999 г. мы сустрэліся на канцэрце, і я папрасіў Вітаўта зрабіць некалькі перакладаў маіх песень на беларускую мову, а таксама даць мне пару ўласных вершаў, каб я паспрабаваў напісаць на іх музыку. У далейшым ён пераклаў для мяне яшчэ і ўкраінскія вершы. Напэўна, я адзіны ў Беларусі музыка, які напісаў большую колькасць сваіх песень на вершы Вітаўта, і ён аўтар амаль усіх перакладаў маіх песень.

Мы сярбалі з Вітаўтам з 2000-га да самай яго смерці і бачыліся практычна праз дзень. Ён быў калекцыя-

нерам беларускамоўнай музыкі, і дзякуючы яму многія з тых, хто хадзіў на канцэрты, не толькі даведваліся пра гэтую музыку, але і набывалі яе.

Вітаўт Мартыненка і яго сябар Анатоль Мьяльгуй здолелі зрабіць тое, што ніхто не здолеў зрабіць лепш, – яны напісалі выдатныя кнігі, якія ператварылі беларускамоўную незалежную музыку ў беларускае музычнае мастацтва.

Уладзіслаў Наважылаў (лідар метал-гурта «Gods Tower»):

– Мы з Мартыненкам асабіста пазнаёміліся даволі позна, апошнім часам перасякаліся толькі на канцэртах, таму нават нармалёва паразмаўляць часу не было. Вітаўт – чалавек з каласальным гістарычным багажом, які мае адказы шмат на якія пытанні, досыць харызматычны, але просты ў камунікацыях – на мой погляд, менавіта такім і павінен быць рок-журналіст. Нават кароткія размовы з ім былі глыбокімі, бо ты адказваў на яго пытанні, а глядзячы ў яго вочы, міжвольна хачелася сказаць як мага болей.

Алег Хаменка (музыка, культурны дзеяч):

– Вітаўт Мартыненка адыграў у беларускай музычнай журналістыцы надзвычайна значную ролю. На мой погляд, куды больш значную, чым, напрыклад, той жа Арцём Тройцкі ў рускай. Я добра памятаю газету «Чырвоная змена», дзе, напэўна, упершыню з'явілася сапраўдная аналітыка замежнай музыкі яго аўтарства.

Інфармацыйная падтрымка выдання нашых гуртоў на пятах студыі гуказапісу «Мелодия», першы афіцыйны рок-клуб «Няміга», першая кніжка пра беларускую рок-музыку ў Нью-Ёрку, фэст «Тры колеры»... усюго не пералічыць. Вітаўт насаў куртку з надпісам «Я – беларус!»... Цяпер гэта праявіцца, а тады гэта быў вельмі смелы выклік грамадству. Калі нехта думае ці разважае пра тое, «які ён, вобраз сучасных герояў?» – то для мяне гэта відавочна.

Сяргей Сахараў (галуны рэдактар часопіса пра Мінск «CityDog»):

– На пачатку 1990-х імя Мартыненкі было ключавым у беларускай музычнай журналістыцы. Ён меў каласальны ўплыў на людзей, быў сапраўдным легендай. Ён спрабаваў зрабіць з рокавых беларускіх музыкаў, якіх у той час фактычна не было, гучны «поп-зорак» у заходнім значэнні гэтага слова. Было адчуванне, што нешта можа змяніцца, і неўзабаве з'явіцца нацыянальная музыка. Мартыненка пастаянна казаў, што нацыянальная музыка – беларуская музыка, яна не можа быць руска-ці англамоўнай. Я запамінуў яго чалавекам, які цвёрда адстойваў такую пазіцыю. Яго кнігі, рэцэнзіі, сумесныя з Супрановічам складанкі – каштоўны культурны падмурак беларускай музыкі, які назаўжды застаецца ў гісторыі. Прычым Мартыненка – чалавек, які не проста спрычыніўся да агульнага руху, а дзякуючы якому гэты падмурак увогуле стварыўся. Ён быў культурным імпульсам.

Віталь Супрановіч (музычны прадзюсар, арганізатар канцэрта ў памяць В. Мартыненкі):

– Для мяне Вітаўт Мартыненка – не проста сябар, настаўнік, але і чалавек, які спрычыніўся да з'яўлення беларускага року. Гэты чалавек разам з Анатолем Мьяльгум у 1980-х гадах рабіў сапраўдную музычную рэвалюцыю, засноўваючы першыя беларускія рок-клубы і фестывалі.

Невядома, як бы сёння выглядала наша музыка, калі б не было Вітаўта. Але ён быў, і мы маем выбітных беларускіх артыстаў, аншлагавыя канцэрты і беларусаў, якія ведаюць і слухаюць сваё.

В. Мартыненка ў сваёй легендарнай куртцы (канцэрт гурта «Свята», 1989 г.)

Анастасія ДУБОВІК
Фота Уладзіміра ПУЧЫНСКАГА

Кастрычнік

Баранавіцкі краязнаўчы музей (1929) – 90 гадоў з часу адкрыцця.

«Дудуткі» (Пухавіцкі р-н; 1994), музейны комплекс старажытных народных рамёстваў і тэхналогіяў, гандлёва-вытворчае прыватнае ўнітарнае прадпрыемства – 25 гадоў з пачатку дзейнасці.

1 – Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы імя Ленінскага камсамола Беларусі (1944), заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь – 75 гадоў з часу стварэння.

2 – Незабытоўскі Аляксандр Працлаў (1819 ці 1818, Нясвіжскі цн Наваградскі р-н – 1849), польскі і беларускі пісьменнік, філосаф, гісторык – 200 гадоў з дня нараджэння.

4 – Карповіч Міхал Францішак (1744, Камянец – 1803), палітычны і царкоўны дзеяч, багаслоў-асветнік, удзельнік паўстання 1794 г. – 275 гадоў з дня нараджэння.

4 – Князьнін Францішак Дыянізы (1750, Віцебск – 1807), паэт, перакладчык, драматург – 270 гадоў з дня нараджэння.

4 – Цярохін Станіслаў Фёдаравіч (1929 – 2009), беларускі этнограф, гісторык – 90 гадоў з дня нараджэння.

5 – Грынкевіч Францішак Сымонавіч (1884, Гродзенская губ. – 1933), культурны і рэлігійны дзеяч – 135 гадоў з дня нараджэння.

5 – Крахалёў (Крохалеў) Пётр Сяргеевіч (1919 – 1997), жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

5 – Сокал Майсей Барысавіч (1904 – 1975), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 115 гадоў з дня нараджэння.

6 – Скарута Таццяна Мікалаеўна (1924 – 2007), актрыса, заслужаная артыстка Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

8 – Мінін Яўхім Сямёнавіч (1894, Віцебск – 1937), графік – 125 гадоў з дня нараджэння.

7 – Ткачэнка Уладзімір Пятровіч (1939), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

9 – «Гродзенская праўда» (1939), абласная газета, кавалер ордэна Дружбы народаў (1982), пераможца IV, V, VI Нацыянальных конкурсаў друкаваных СМІ «Залатая ліцеяра» – 80 гадоў з пачатку выдання.

10 – Варшавіч Мікалай Фёдаравіч (1934, Ганцавіцкі р-н – 2001), рэжысёр, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 85 гадоў з дня нараджэння.

10 – Дашкоўская Іна Аляксееўна (1939 – 1982), актрыса – 80 гадоў з дня нараджэння.

11 – Бандарына Зінаіда Аляксандраўна (1909, Гродна – 1959), празаік, паэт, культурны дзеяч – 110 гадоў з дня нараджэння.

12 – Холадава Іна Паўлаўна (1939 – 2008), мастацтвазнаўца, музейны работнік – 80 гадоў з дня нараджэння.

13 – Жыркевіч Міхал Іванавіч (1899, Крычаўскі р-н – 1984), мовазнаўца, педагог, заслужаны дзеяч навукі Беларусі – 120 гадоў з дня нараджэння.

У тэатры «Зніч»

Працягваем знаёміць нашых чытачоў з пастаноўкамі Беларускага паэтычнага тэатра аднаго акцёра «Зніч» Белдзяржфілармоніі, у якога распачаўся юбілейны, 30-ы тэатральны сезон.

7 кастрычніка ўдзень дзеці пабачаць монаспектакль **«Мой маленькі прынец»** паводле казачнай аповесці Антуана дэ Сент-Экзюперы (пераклад Ніны Мацяш) пра маленькага хлопчыка з невялікага астравіка. Аўтар інсцэніроўкі, рэжысёр-пастаноўшчык Галіна Дзягілева і выканаўца вядучы майстар сцэны Раіса Астравіцкая прапануюць сваё бачанне знакамітай гісторыі.

Увечары тэатр запрасіць на монаспектакль **«Прыпадаю да нябёс»** паводле вершаў Яўгенія Янішчыч. Аўтар інсцэніроўкі, рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева, выканаўца – заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава, музычнае суправаджэнне Марыў Кучынскай. Лейтматывам пастаноўкі аўтары зрабілі словы паэты: «Я думала, лёсам мне дадзена многа, і многае, праўда, мне лёс падарыў...».

9 кастрычніка на вечар запланаваны паэтычна-драматычны монаспектакль **«Красёныцы жыцця»** паводле пазмы Якуба Коласа «Новая зямля». Галоўны герой Міхал нарадзіўся, вырас і жыў на зямлі, якую не проста разумее і любіць – якой дыхае, з якой зрадніўся, якую б жадаў назваць сваёй. Але нявольны лёс наканаваў інашае... Цяжкай была дарога гэтага чалавека, аднак ён не губляў веры ў яе шчаслівае завяршэнне. Пра ўсё нагадае выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Алякс Кашпераў, аўтар інсцэніроўкі, рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева, у спектаклі гукаць народныя мелодыі і песня «Дарогі» кампазітара Алега Залётнева.

Спектаклі праходзяць у тэатральнай зале Культурнага цэнтру касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне: 331-75-53.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПЛІНФА (ад грэч. plinthos цагляны) – шырокая і плоская абпаленая цагля. Вядомая ў Старажытным Рыме. Выкарыстоўвалася ў манументальным будаўніцтве Візантыі, адкуль у X – XI стст. трапіла ў Старажытны Русь. На тэрыторыі Беларусі найбольш характэрная для пабудоваў XI – XII стст. Полацкай школы дойлідства і Гродзенскай школы дойлідства. Аздаблялася рэльефнымі знакамі (трызубец, пяціканцовая зорка і інш.). Рады плінфы змацоўвалі цамянкой. Была пашыраная муроўка «са схаваным радам», у якой чаргаваліся заглыбленыя і высунутыя паперал рады плінфы. Такая муроўка называлася «паласатай», паверхня сцяны мела дэкаратыўны выгляд у выгляд чаргавання чырвоных палосаў плінфы і бледна-ружовых цамянкі (Сафійскі сабор і Спаса-Ефрасіннінская царква ў Полацку; храмы Бельчыцкага Барыса-

Глебскага манастыра). Часам у муроўцы чаргаваліся рады плінфы і камяно-вапняку (Дабравешчанская царква ў Віцебску). Для пліятаў, лапатак і інш. архітэктурных дэталю выкарыстоўвалі трапецападобную, паўкруглую плінфу.

ПЛІТКА ДЭКАРАТЫўНАЯ – керамічныя (маёлікавыя, фаянсавыя, тэракатавыя, шмотавыя, фарфоравыя) і пластмасавыя вырабы для аздаблення будынкаў. На тэрыторыі Беларусі дэкаратыўныя керамічныя пліткі выкарыстоўваюцца з XII ст. імі былі аздабленыя падлога і знадворку сцены Барыса-Глебскай і Прачысценскай царкваў, падлога Ніжняй царквы ў Гродне, падлога галоўнага храма Бельчыцкага Барыса-Глебскага манастыра, сцены і падлога храма-пахавальні Спаса-Ефрасіннінскага манастыра ў Полацку і інш. У XVII ст. такой пліткай

з геаметрычным дыяганальным дэкорам аздаблялі падлогі мураваных жылых будынкаў у Магілёве, Мсціславе і інш. палацаў у Міры (Карэліцкі р-н), Гальшаных (Ашмянскі р-н), Нясвіжы і інш. У XVIII – XIX стст. ёю выкладвалі падлогі ў храмах, грамадскіх будынках, сядзібных дамах, палацах [Жыровіцкі манастыр (Слоніміскі р-н), Гродзенскі касцёл езуітаў, Ружанскі (Пружанскі р-н), Жыліцкі (Кіраўскі р-н) і Гомельскі палацы, царква ў в. Пірэвічы Жлобінскага р-на і інш.].

Да XVI ст. дэкаратыўную плітку выраблялі асобныя рамеснікі, з XVI ст. – цэхавы аб'яднанні рамеснікаў (Гродзенскі цэх муралёў), з XVIII ст. – у ганчарных цэхах Урэцкай шкляной (Любанскі р-н), Целяханскай (Івацэвіцкі р-н) і Сверханскай (Стаўбцоўскі р-н) фаянсавых мануфактураў, з XIX ст. – на кафельных заводах у Копысі (Аршанскі р-н), Віцебску, Гродне, Мінску, Гомелі і інш.

У БССР мастацкая вытворчасць дэкаратыўнай пліткі пачалася ў 1960-я гг. з ростам будаўніцтва і развіццём манументальнага мастацтва. Фаянсавыя дэкаратыўныя пліткі, аздабленыя ў тэхніцы шаўкаграфіі, вырабляла Мінскае вытворчае аб'яднанне будаўнічых матэрыялаў, рознакаляровыя паліваныя – Аршанскі камбінат сілікатных вырабаў, фарфоравыя – Мінскі фарфоравы завод, маёлікавыя, фаянсавыя, тэракатавыя і шмотавыя (паліваныя, эмалевыя, размаляваныя) – майстэрні Мастацкага фонду БССР у Барысаве. Сярод найбольш значных твораў з дэкаратыўнай пліткі дэкаратыўныя сценкі ў інтэр'ерах рэстарана «Журавінка» (Я. Карману, 1968), Інстытута ўдасканалення ўрачоў (У. Кузняцоў, 1973), серыя дэкаратыўных пано з сюжэтнымі

рэльефнымі кампазіцыямі ў рэстаране «Планета» (М. Байрачны, В. Прыешкін, 1980; усе ў Мінску). З фаянсавых плітак з падпаліўнай размалёўкай створаны дэкаратыўныя кампазіцыі «Палыванне ў Белавежскай пушчы» А. Зіменкі ў рэстаране «Беларусь» у Брэсце (1979), «Юнацтва» ў санаторыі Аксакіўшчына непадалёк Мінска (1975 – 1976), «Садоўніцы» на апорнай сценцы пры ўваходзе ў гасцініцу «Планета» ў Мінску (1980, абедзье Я. Кузняцова). Сярод станковых твораў кампазіцыі «Світанне» (1980) і «Кветкі палывы» (1981) Л. Панамарэнкі, дэкаратыўнае пано Ю. Якубовіча (1978) і інш.

Мяшаная муроўка Дабравешчанскай царквы ў Віцебску

Ю. Якубовіч. Дэкаратыўнае пано. Надпаліўная размалёўка